Žagarė

- ISTORINIS IŠKILIŲ ŽMONIŲ IR AMATININKŲ MIESTAS

Nr. 1 **ŽAGARĖS DVARAS IR REGIONINIO PARKO LANKYTOJŲ CENTRAS (MALŪNO G. 1).**

Nr. 2 Žagarės dvaro ansamblis galutinai suformuotas XIX a. pab. Paskutiniui jo savininkai, Rusijos imperijos grafai Naryškinai, 1858 m. dvarą išsimokėtinai nusipirko iš Zubovų už 1 mln. carinių rublių. Dvaro komplekso žemės 70 ha plotą ulimančio parko apsupti rezidenciniai rūmai (pastatyti tarp1840 ir 1860 m.), ledainė, žirgyno kompleksas, angliškų kotedžų stiliaus namai: arklininko, aludarių, sodininko, šeriko namai, pieninė, buvę popo ir mokyklos pastatai, prie kelių į sodybą išdestyti trys sargų nameliai. Visi pastatai, išskyrus Šv. Georgijaus vardo cerkvę, išlikę iki šių dienų. Nuo 2015 m. rekonstruotame Žagarės dvaro rūmų pastate įsikūrė Žagarės regioninio parko lankytojų centras, čia galima susipažinti su įvairiomis istorinėmis, kraštotyrinėmis ekspozicijomis.

Nr. 3 **NAUJOSIOS ŽAGARĖS ŠV. PETRO IR POVILO BAŽNYČIA (MIESTO A. 1).**

Pirmoji medinė bažnyčia Naujosioje Žagarėje minima jau XVI a. pr. 1619 m. šioje vietoje paskirti sklypai naujai mūrinei bažnyčiai statyti. Jos atsiradimo istorija siejama su padavimu. Anot jo, Šiaulių ekonomijos dvarų valdytojas Minginas susipyko su Senosios Žagarės dvaru ir kunigais ir nusprendė Naujosioje Žagarėje pastatyti daug gražesnę bažnyčią. Ši bažnyčia buvo įrengta iki 1655 m. Bažnyčia smarkiai nukentėjo per 1804 m. gaisrą, 1805 - 1806 m. suremontuota. Dabartinė bažnyčia turi renesanso ir baroko bruožų.

Nr. 4 **XX A. PR. ŠIAME PASTATE VEIKĖ ŽAGARĖS VARTOTOJŲ BENDROVĖ (MIESTO A. 3).**

XX a. pr. šiame pastate įsikūrė Žagarės vartotojų bendrovė, žemės ūkio technikos sandėlis ir organizacinis klausinių eksporto centras. Tarpukario Lietuvoje vartotojų bendrovių pagrindinis tikslas buvo tiekti iš užsienio visas reikalingas ūkines prekes jų nariams.

Nr. 5 **XX A. PR. ŠIAME PASTATE VEIKĖ ŽAGARĖS VALSČIAUS SAVIVALDYBĖ, TAIP PAT VIENA IŠ KETURIŲ PRADŽIOS MOKYKLŲ, KNYGYNAS (MIESTO A. 4).**

Žagarės miestas savivaldą atsikūrė 1919 m. balandžio 13 d. į ją įtrinkta 17 miesto tarybos narių. Nuo to laiko miestelio gyventojai aktyviai skatinti dalyvauti savivaldos veikloje – išreikšti savo nuomonę ir pilietiškumą. Štai 1931 m. birželį, artėjant rinkimams į miesto tarybą, Žagarės vietinėje spaudoje nemažai dėmesio skirta informacijai apie jų eigą: gyventojai buvo mokomi, kaip reikia balsuoti, supažindinami su kandidatais, taip pat pateiktos prognozės bei spėjimai apie galimus rinkimų rezultatus.

Nr. 6 **XX A. PRADŽIOJE ŠIAME PASTATE VEIKĖ BASĖS LISUTAITĖS ĮVAIRIŲ PREKIŲ PARDUOTUVĖ (MIESTO A. 5).**

Nr. 7 **XX A. PR. ŠIS PASTATAS BUVO LISO DVIRAČIŲ IR JŲ DALIŲ PARDUOTUVĖ (MIESTO A. 6).**

Apie tai skelbia 1931 m. birželio mėnesį „Žagarės balselyje" išspausdinta reklama:

Pigiausius ir geriausius Žagarėj
DVIRAČIUS
ir ją dalis rasi tik pas
Lisą, Žagarė, Turgaus g-vė 8
Čia visuomet geriausia perekė ir pigiausios kainos.

Nr. 8 **XX A. PIRMOJE PUSĖJE ŠIOJE VIETOJE STOVĖJO GIRŠOS BERO PERECMANO ĮVAIRIŲ PREKIŲ IR IZRAELIO RUBINŠTEINO VAISTŲ IR KOSMETIKOS PARDUOTUVĖS (MIESTO A. 8).**

Nr. 9 **XX A. PR. ŠIAME PASTATE PREKIAUTA MALŪNININKO MOZĖS STRULIO MILTAIS (MIESTO A. 9).**

Nr. 10 **XX A. PR. ŠIAME PASTATE VEIKĖ ŠLIOMO ŠPICO VYRŲ IR MOTERŲ KIRPYKLA „SANITAS". (MIESTO A. 10).**

Šliomas Špicas savo kirpyklą buvo išpiešęs žemėlapiais ir karo vaizdais, apie kuriuos mėgdavo diskutuoti su savo klientais. Apie 1931 m. įsikūrusią kirpyklą ir joje teiktas paslaugas ne kartą informavo vietiniame laikraštyje paskelbta reklama.

Smulkūs skelbimai

Prancūzas, kad kirpyklą „SANITAS" perimtų ir naujas sąlygas ir kainas **Vaižgantės 12** rasi. Specialiai vyrų ir moterų kirpimas. Plaukų pertinimai-mas. Švarus ir pigus darbas. Jaunimas. Šia progerbia Šliomas Špicas.

Inteligentiška geri dėmesingi vaikienė, mokinė ir vienkartinę, kuną, ieškoja kitų ir augrosnėmi lanuvią kaišą, išbandyta. Atsišaukite: BIZDAKČIOJE.

Joniškio miesto centre parduodamas namas. Dažinosi: Užvyko g-vė, kvitiliuos namai.

Dėl ligos **išnuomoju arba parduodu** namą ir kaiwę. Kamja yra ir nuosa. Dažinosi: BIZDAKČIOJE.

Nr. 11 **XX A. PR. ŠIAME PASTATE VEIKĖ ABRAOMO BRAUDĖS ĮVAIRIŲ PREKIŲ PARDUOTUVĖ, VIEŠBUTIS (MIESTO A. 11).**

Tarpukariu A. Braudė buvo vienas iš stambiausių Žagarės miestelio verslininkų, kuris vertėsi didmenine ir mažmenine prekyba. Taip pat buvo aktyvus politinio ir visuomeninio miesto gyvenimo veikėjas. Panašu, kad 1931 m. Braudės siunos Dolinka, bandydamas pasipuikuoti tėvo vardu, nukentėjo: per gaisrininkų gręžinę Žagarės parke vienas gaisrininkas Fainas primušo." Kai kuriuose šaltiniuose minima, jog šiame pastate veikė ir Juliaus Urbono restoranas, kitur nurodoma, jog 1931 m. Juozui Gendvilui malūnininkas Miežis nupirko restoraną, kuris veikė iki 1940 m. nacionalizavimo.

Nr. 12 **XX A. PR. ŠIAME PASTATE VEIKĖ PETRO RIMAVIČIAUS AVALYNĖS IR JOCHĖS KATERIENĖS SKRYBĖLAIČIŲ DIRBTUVĖS BEI PARDUOTUVĖS (MIESTO A. 14).**

Nr. 13 **XX A. PR. ŠIAME NAME VEIKĖ ŠMUELIO ŠČIUPAKO FOTOATELJĖ, KNYGRIŠYKLA, SPAUSTUVĖ BEI KARLIO SPUDĖS VIEŠBUTIS IR RESTORANAS (MIESTO A. 16).**

Mieste pirmasis fotosalonas atidarytas 1898 m. Fotografijos tuo metu buvo brangios ir darytos tik ypatingomis progomis. Pas fotografą ruoštasi atsakingai, stengiantis pasipuošti geriausiais savo apdarais, fotografui poruota ypatingai susikaupus. Nuotraukoms pagražinti fotoatelje dažnai naudojo įvairias dekoracijas, apšvietimą, bandydami išgauti vaizdo gilumą, reikalingus šešėlius.

Nr. 14 **XX A. PRADŽIOJE ŠIAME PASTATE ROCHĖ GOLDBERGIENĖ PREKIAVO TEKSTILĖS GAMINIAIS (MIESTO A. 18).**

„Pagai aprangą anais, o gal ir visais laikais galėjai atskirti vietinį nuo svetimlašio, pažinti visuomeninę piliečio padėtį. Devinas rūbas liudijo dhaugumą ar gedulą, žvenėję ar kaktinėję. Audinio pluoštas, audimas, dažymas, kirpimas, siuvimas ar siuvinėjimas, puošnumas ar santūrumas rode technologijos lygį ir charakterizavo tą, kuris rūbą dėvėjo. Kasdienius rūbus iš naminio audeklo ar kailio paprastį žmonės siuvosi patys. Kiekviena skirtingų luomų vyrai ir moterys krėpėsi į miesto siuvėjus. Meistrai puošybai naudojo aksomą, šilką, čekiškas, turkiškas, olandiškas, itališkas medžiagas." [1]

Nr. 15 **XX A. PR. ŠIAME NAME VEIKĖ L. JOFFĖS KIRPYKLA IR T. JOFFIENĖS ĮVAIRIŲ PREKIŲ KRAUTUVĖ (MIESTO A. 19).**

Tarpukariu Žagarėje dirbo keturi kirpėjai: „Atrodo, kad ir Joffė, tas aukštas, garbanotas juodaplaukis, kumpanosis, buvo kirpėjas, laisvalaikiu kliurkinęs klarnetą". [4] Geriausiai Žagarieciai atsimena 47 metus kirpėju dirbusį austrų vokiečių kilmės Herbertą Herlingį. [1]

Nr. 16 **XX A. PR. ŠIAME PASTATE VEIKĖ ELKĖS MANDELŠTAMIENĖS TEKSTILĖS GAMINIŲ IR MENDELIO MELAMEDO JAVŲ IR ĮVAIRIŲ PREKIŲ PARDUOTUVĖS (MIESTO A. 20).**

Nr. 17 **XX A. PIRMOJE PUSĖJE ŠIAME PASTATE BUVO ĮSIKŪRUSI MOTELIO KREMERIO MOTERIŠKŲ SKRYBĖLAIČIŲ IR ODOS GAMINIŲ BEI BATŲ PARDUOTUVĖ (MIESTO A. 21).**

„Trijose skrybėlių ir kepurių dirbtuvėse vėlė ir siuvo 12 darbininkų, daugiausia žydų. Tarnautojos ir liaisp jaunos miestietės dėvėjo kepuraites ir žiemą, ir vasarą. Nedideles tamsios žieminės iš fetro su smulkiais papuošimo akcentais, siūlėmis glaudžiai dengė galvas. Pionas vasarines puošė tinkleliai, kaspinai, platūs bryliai (atlankai)."

Nr. 18 **XX A. PR. ŠIAME PASTATE VEIKĖ ŽAGARĖS ŽYDŲ LIAUDIES BANKAS IR P. RABINOVIČIAUS GELEŽIES IR JOS DIRBINIŲ PARDUOTUVĖ (MIESTO A. 22).**

„Veliau jos savininku tapo Zelemanas. „Visokios geležies čia buvo: ir plokščios, ir apvalios, ir arklių pasagoms. Kiek reikia? Kokios? Po kiek? Atmatuoja su liniuote, atkerta – prašom!"

Nr. 19 **„MYKOLO KOZLOVSKIO APTIEKA, ĮSTEIGTA 1814" – PIRMOJI VAISTINĖ ŽAGARĖJE (MIESTO A. 23).**

Kozlovskių šeimai ši vaistinė priklausė iki pat Antrojo pasaulinio karo. 1918 m. rugsėjo 5 d. sudaryto dokumento nuorašė teigiama, kad „Naujojoje Žagarėje Turgavietės g. 70 yra namas su fligeliu, ledaunė, vaistinė, turinti koncesiją ir mineralinių vandenų padalinius".

Nr. 20 **XX A. PR. ŠIAME PASTATE VEIKĖ A. KAVALIAUSKO PARDUOTUVĖ–KNYGYNAS „VILTIS" (MIESTO A. 24).**

Šiame knygyne prekiauta ne tik knygomis, bet ir įvairiomis kitomis prekėmis: Pavyzdžiui, čia buvo galima įsigyti dviratį.

Nr. 21 **XX A. PR. ŠIAME PASTATE ĮKURTAS PASAULINĖS ŽYDŲ SIONISTŲ ORGANIZACIJOS SPORTO IR GIMNASTIKOS SĄJUNGOS „MAKABI" SKYRIUS (MIESTO A. 25).**

1927 m. laikraštyje „Sportas" konstatuojama: „Žagarėje iš visų sporto šakų išsipilėtojęs tik futbolas. Prieš kelerius metus Žagarėje buvo apie puošnųjį futbolo komandų, bet pamažu jos išnyko ir šiemet išliko tik dvi žymiausios komandos: Žydų „Makabi" ir „Inkaras".

Nr. 22 **1937-02-01 ŠIAME NAME GIMĖ ŽYMUS LIETUVOS OPEROS SOLISTAS VACLOVAS DAUNORAS (MIESTO A. 27).**

1962 m. jis baigė Lietuvos konservatoriją. 1961 m.–1987 m. kaip solistas dirbo Lietuvos Nacionaliniame operos ir baleto teatre, Kauno Mažajame teatre bei Lietuvos filharmonijoje. Gastroliavo Europoje, JAV, Kanadoje, Egipte. Nuo 1996 m. Niujorko „Metropolitan Opera" solistas.

Nr. 23 **XX A. PR. ČIA BUVO ĮSIKŪRUSI H. ALMANO FOTOSTUDIJA, J. KIGO SIUVYKLA IR S. ARLAUSKO ĮVAIRIŲ PREKIŲ BEI „SINGER" SIUVIMO MAŠINŲ KRAUTUVĖ (MIESTO A. 27).**

Tarpukariu „Singer" siuvimo mašinų atstovybės buvo įsikūrusios beveik kiekviename Lietuvos mieste. Jos buvo itin populiarios, geidžiamos ne tik profesionalių siuvėjų, bet ir mėgėjų. Vis dėlto šis gera kokybe pasižymėjęs įnagis buvo toli gražu ne kiekvienam įkandamas. 1930 m. „Singer" siuvimo mašina kainavo 748 litus, o vidutinė tarnautojo alga buvo tik apie 250 – 300 lt.

Nr. 24 **1936-10-16 ŠIAME NAME GIMĖ LIETUVOS MENININKAS VYTAUTAS JARUTIS. TAUTODAILININKAS, KALVIS, JUVELYRAS BEI KULPTORIUS MONUMENTALISTAS (MIESTO A. 33).**

Šis menininkas nuo 1967 m. dalyvauja Lietuvos, respublikinėse ir užsienio parodose. Savo kūrinius eksponavo JAV, Italijoje, Skandinavijos šalyse, Čekijoje, Vengrijoje, Bulgarijoje.

Nr. 25 **1901 M. ŠIAME PASTATE G. NARYŠKINAS ĮKŪRĖ VAISTINĘ „GEORGIJEVSKA APTIEKA" (MIESTO A. 35).**

1919 m. apie šią vaistinę ir jos savininką rašo Žagarėje dirbęs medicinos daktaras Mykolas Kuprevičius: „Žagarėje yra 2 vaistinės: Kaziauski ir Kozako. Paskutinis yra latvių valdžioje, vyresnėmoka lietuvių k. Žmogus Eisaras ir alkoholikas, jo aptieka dabar visai be darbo, nes žmonės bijo į jo vaistinę vaikščioti. Geri būtų, kad Žagarės mieste būtų leista įsikurti Kaikariui, kuris paduoda Tamstai pralymą". Gydytojo minimas A. Kaikaris šioje vaistinėje pradėjo dirbti nuo 1920 m.

Nr. 26 **XX A. PR. ŠIAME PASTATE GYVENO LIETUVOS FARMACIJOS ISTORIKAS, VAISTININKAS, MUZIEJININKAS ALFONSAS KAIKARIS (1922–1997) (MIESTO A. 35A).**

Jau nuo 1957 m. A. Kaikaris pradėjo rinkti įvairius su farmacijos istorija susijusius daiktus, 1975 m. Kaune įkūrė farmacijos istorijos muziejų. Surinko daugiau nei 10000 muziejinių vertybių, paraše daugiau nei 70 straipsnių taikomosios farmacijos ir jos istorijos klausimais. Būtų leista įsikurti Kaikariui, kuris paduoda Tamstai pralymą". Gydytojo minimas A. Kaikaris šioje vaistinėje pradėjo dirbti nuo 1920 m.

Nr. 27 **NAUJOSIOS ŽAGARĖS TURGAUS AIKŠTĖ (MIESTO AIKŠTĖ).**

„Turgavietės aikštę lygiai perpus dalijo dvi eilės senų mūrinių namų. Visi kaip vienas, suskirstyti vienodais perdarais, su langu ir durimis kiekviename skyriuje, turėjo tą pačią paskirtį ir išvaizdą. Prie durų silkių statinė, tarpdury pats krautuvininkas, o viensteliame lange – prekių pavyzdžiai, kokie tik jmanomi sutalpinti kelių sprindžių plote", rašė Marius Katiškis. Vyrai ir moterys, apšiję žvynais ir blizgą nuo rasalo, stengėsi privilioti pirkėjus: „Ui, nu, pas man, niu, pas man! Silka kaip mierga, plačia uodega! Silka kaip telyčia! Niu, pas man!"

Nr. 28 **1928 M. ŠIOJE VIETOJE STOVĖJO MORTAI KVEDARIENĖI-BRIEDIENĖI PRIKLAUSĘS KINO TEATRAS „ODEON", KURIS NUO 1936 M. PAVADINTAS „MĖNULIU" (MIESTO A. 40).**

Kino teatro vedėju dirbo E. Kunstmanas. 1931 m. kino teatras savo reklamoje skelbia:

KINO-TEATRAS **ODEON** Žagarė
Šį mėn. nuo ketvirto iki šešto d. (penktadienį ir sekmadienį) demonstruosiant prodiusinis paveikslas sekę lietuvos rasę vaizdas
Lėvo Tolstojaus veikalo
ATGIMIMAS (Katiuša Maslova)
10 dalių.
Meilės ir keršto, nuopolio ir aukos, atmetimo, grumimo.
Visi programos linksma komedija ir panaršinė apžvelgė.
Kasos atidarymas nuo vienos.
Ką rasi, pasakysiu privatai kiekvienam pasmagti!

Nr. 29 **XX A. PR.–XX A. VID. ŠIAME PASTATE BUVO ĮSIKŪRUSI ITIN ŽAGARIEČIŲ MĖGSTAMA ANTANO LAURINAVIČIAUS FOTOATELJĖ „PROGRES" (KĘSTUČIO G. 6A).**

(Kęstučio g. 6a). Šis fotografas fotografavo ne tik žmonių portretus. Vietinėje spaudoje miesto gyventojus jis kvietė nebrangiai įsigyti ir jo padarytų miesto ir apylinkių vaizdų.

Nr. 30 **XX A. POKARIU ŠIAME PASTATE DIRBO PIRMOJI LIETUVOJE MOTERIS CHIRURGĖ, GYDYTOJA STANISLAVA ŠAKENIENĖ.**

Jos vyras Konstantinas Šakenis, 1929–1934 m. ėjo Lietuvos švietimo ministro pareigas (Kęstučio g. 6a).

Nr. 31 **XX A. PR. ŠIAME PASTATE VEIKĖ ŽAGARĖS SVEIKATOS PUNKTAS, JAME AŠTUONERIUS METUS DIRBO GYDYTOJAS ILJA SKLIUTAUSKAS (KĘSTUČIO G. 11).**

1931 m. jis išvykdamas į Kauną, paraše vietą atsisveikinimo laiškų: „Palikdamas Žagarę, siunčiu jums, Žagarės gyventojams ir tolimos aplylinkės – iki Papilės, Kruopių, Vegerių, Mažeikių ir dar toliau, mano atsisveikinimo žodį. Esu jums dėkingas už nuoširtų man pasitikėjimą, už draugiškas santykius, už gerus žodžius, kurie gydytojui yra didžiausia dovana". („Žagarės Balselis", Nr.9

Nr. 32 **XX A. PR. ŠIOJE SODYBOJE BUVO A. KVEDARO ĮVAIRIŲ RENGINIŲ IR KONCERTŲ SALĖ (KĘSTUČIO G. 13).**

Spektakliai, koncertai, savivaiklininkų repeticijos, susirinkimai, vakarėliai vykdavo Kvedaro salėje. „Tai buvo didelis patogumas ir privalumas: scenė su užkulisiais, artistų kambarys, drabužinė, bufeto kambarys".

Nr. 33 **XX A. PR. ŠIAME NAME GYVENO LAKŪNO FELIKSO VAITKAUS MAMA MARIJA STANKEVIČIŪTĖ-VAITKIENĖ (NAUJOJI G. 21).**

Feliksas Vaitkus pirmasis lietuvis, 1935 m. lektuvu „Lithuanica II" sėkmingai perskridęs Atlantą. Viešėdamas Lietuvoje 1935 m. spalio 14 d. jis apsilankė mamos gimtinėje Žagarėje. Garbingą svečią pasitiko garbės sargyba, iškilmingą maršą grojo orkestras, miestelėnai svečią pasitiko auditorgomis ovacijomis ir berdami po kojomis gėles. Viešėdamas Žagarėje, F. Vaitkus atsdarė jo vardu pavadintą gatvę.

Nr. 34 **XX A. PR. ŠIS PASTATAS BUVO ŽAGARĖS ŽYDŲ PRADŽIOS MOKYKLA (ŠIAULIŲ G. 28).**

Nr. 35 **XX A. PR.–XX A. VID. ŠIAME NAME GYVENO ŽAGARĖS ŽYDŲ BENDRUOMENĖS RELIGINIS VADOVAS – RABINAS (KĘSTUČIO G. 8).**

Rabinas buvo renkamas visos bendruomenės. XIX a. Žagarės žydų bendruomenė garsėjo rabinais ir pamokslininkais. Čia gyveno žymus Talmudo žinovas Izraelis Salanteris (1810–1883). Jis buvo Kauno Slabados ješivos dvasinis vadovas ir naujos judaizmo krypties „Musar" pradininkas.

Nr. 36 **XX A. PR. ČIA GYVENO MYKOLAS KUPREVIČIUS (1864–1932) - LIETUVOS GYDYTOJAS, AUŠRININKAS, PUBLICISTAS IR TAUTOSAKOS RINKĖJAS (KĘSTUČIO G. 10).**

Nuo 1921 m. jis buvo Žagarės miestO savivaldybės narys. 1924–1932 m. vadovavo laisvamanių etinės draugijos Žagarės skyriui.

Nr. 37 **XX A. PR. ŠIAME NAME GYVENO PREKYBININKAS, LIETUVOS FIZINIO LAVINIMOSI SĄJUNGOS ŽAGARĖS KLUBO „INKARAS" PIRMININKAS ALBINAS ZAUERIS (KĘSTUČIO G. 26).**

Nr. 38 **XX A. PR. ŠIAME NAME VYRIŠKUS PALTUS, KAILINIUS IR KOSTIUMUS SIUVO PRANCIŠKUS LAUCIUS (KĘSTUČIO G. 45).**

Šis siuvėjas siuvo tik vyrams, turėjo kelis amato padėjėjus. Buvo inteligentiškas, elegantiškas, išskirtinių manierų, su lazda, išsiskyrė savo daliiai sutvarkytais baltais šiaus. Ilgus metus buvo Žagarės progimnazijos tėvų komiteto narys.

Nr. 39 **XX A. PR. ŠIAME PASTATE VEIKĖ FOTOGRAFO A. BUDAVO FOTOSALONAS „FOTO-DAILĖ" (KĘSTUČIO G. 34).**

Dirbdamas jis mėgo naudoti įvairias dekoracijas bei detales, kartais su jomis ir persistengdamas bei vartodamas nesaikingai.

Nr. 40 **TAUTODAILININKO, KRYŽDIRBIO, STALIAUS IR REKLAMINIŲ AFIŠŲ MEISTRO VLADISLAVO JURGAIČIO (1888–1944) ŠEIMOS NAMAI (KĘSTUČIO G. 42).**

Žagarės kapinėse stovėjo daugybė jo darbo medžio kryžių su ornamentuota kryžme ir bumbuliuotais galais, taip pat statydavo kopytstulpius. Save vadino „tepliorium". Tarpukariu beveik visos Žagarės reklaminės afišos buvo jo nupieštos.

Nr. 41 **XIX A.–XX A. PR. ŠIAME NAME GYVENO BALNIUS, PAKINKTŲ MEISTRAS VINCENTAS VAITKUS (KĘSTUČIO G. 61).**

Jis atvyko į Žagarę iš Gruzdžių, kur savo amato mokėsi pas Gruzdžių dvaro balnių Felicijoną Taujanskį.

Nr. 42 **XX A. ŠIAME NAME GYVENO KALVIS IR AUTOMECHANIKAS KAZYS TAUTVAIŠAS (DARIAUS IR GIRĖNO G. 37).**

Nr. 43 **XX A. ŠIUOSE NAMUOSE GYVENO MOKYTOJAS IR VERTĖJAS EDVARDAS LEVINSKAS (1893–1975) (DARIAUS IR GIRĖNO G. 31).**

Jis pagarsėjo kaip laisvamanliško tolstojizmo skelbėjas. Išvertė daug Levo Tolstojaus kūrybos, leido laikraštį „Atgimimas". 2013 m. už žydų gelbėjimą nacių okupacijos metais jam suteiktas Pasaulio teisuolio apdovanojimas.

Nr. 44 **XX A. PR. ŠIAME NAME GYVENO PIRMASIS PROGIMNAZIJOS DIREKTORIUS VIKTORAS BUIŠAS (DARIAUS IR GIRĖNO G. 23).**

Jis šioje švietimo įstaigoje jis dirbo nuo pat jos įkūrimo 1919 m. rugsėjo 1 d. iki 1941 m. P Šiais metais jis Sovietų sąjungos valdžios su visa šeima buvo ištremtas į Sibirą. Nuo 1947 m. šiame name gyveno gydytojas, visuomeninininkas Antanas Varnas (1916 –1977). Iki 1976 m. šis gydytojas vadovavo Žagarės medikams, garsėjo kaip gabus šachmatininkas.

Nr. 45 **XX A. PR. ŠIOJE SODYBOJE GYVENO MENININKAS, KNYGRIŠYS, VARGONININKAS JONAS RAKŠTYS (DARIAUS IR GIRĖNO G. 21).**

Jis savo paslaugas reklamavo vietinėje spaudoje. 1931 m. „Žagarės Aide" rašoma:

Nr. 46 **XX A. PR. ŠIOJE SODYBOJE VEIKĖ JOSELIO BLUMO ODOS, KAILIŲ, ŠERIŲ, AŠUTŲ PERDIRBIMO DIRBTUVĖS (DARIAUS IR GIRĖNO G. 12).**

Nr. 47 **XX A. ŠIAME NAME TEKSTILĖS GAMINIAIS PREKIAVO GUTĖ GOLDŠTEINIENĖ (DARIAUS IR GIRĖNO G. 7).**

Nr. 48 **XX A. PR. ŠIAME PASTATE VEIKĖ ŽAGARĖS MIESTO SAVIVALDYBĖ IR BIBLIOTEKA (DARIAUS IR GIRĖNO G. 2).**

Valstybinė Žagarės miesto biblioteka su skaitykla įkurta 1937-02-01. Tai buvo svarbus miestui įvykis. Bibliotekai buvo paskirti du kambariai. Biblioteka turėjo 576 knygas, kurias visas vienodai įrišo knygrišys Jonas Rakštys. Bibliotekos skaitytojai knygos grąžinimą turėjo garantuoti 10 litų užstatu. Nuo užstato buvo atleidžiami moksleiviai ir kariai, pristatę garantinius vadovybės raštus.

Nr. 49 **XX A. PR. ŠIOJE SODYBOJE VEIKĖ ALEKSO KOŽEVNIKOVO, ANTANO TRINKOS MOTORINIS MALŪNAS (P. AVIŽONIO G. 4).**

Žagarės autobusų stoties ir transporto konteros savininkas Aleksas Koževnikovas 1926 m. birželio 16 d. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Statybos departamento leidimu pagal projektą įrengė valcų (žibalo) malūną. Veliau daug metų jo savininkas buvo Antanas Trinka.

Nr. 50 **XX A. PR. ŠIAME PASTATE VEIKĖ ICIKO AIZENŠTATO AUDINIŲ PARDUOTUVĖ (MAIRONIO G. 3).**

Vietiniai siuvėjai, siūdami klientams puošnius drabužius, naudojo retesnes, ne namų gamybos medžiagas, kurių buvo galima įsigyti tokioje parduotuvėje: aksomą, šilką, čekiškas, turkiškas, olandiškas, itališkas, medžiagas.

Nr. 51 **1961–1988 M. ČIA TREMTYJE GYVENO VYSKUPAS JULJONAS STEPONAVIČIUS (1911–1991) (P.AVIŽONIO G. 5).**

1961 m. jis buvo sovietų valdžios nušalintas nuo Vilniaus vyskupo pareigų ir ištremtas į Žagarę. Gyvendamas Žagarėje, pamaldas laike Naujosios Žagarės bažnyčioje, palaikė ryšius su pogrindine seminarija, įventino naujus kunigus.

Nr. 52 **XIX A. PR.–XX A. VID. ŠIE PASTATAI BUVO SINAGOGOS (P.AVIŽONIO G. 7A).**

Nr. 53 Sinagoga buvo svarbiausias žydų bendruomenės dvasinio gyvenimo centras. Čia buvo renkamasi bendroms maldoms, religiniams apeigoms, buvo renkamas ir posėdžiavo kahalas, vyko bendruomenės teismai. 1885 m. Senojoje ir Naujoje Žagarėje buvo uždikuotos devynios sinagogos. Šiuo metu yra išlikusios trys. Šios dvi sinagogos pastatytos XIX a pradžioje, sudarė sinagogų kompleksą. Didesnė ir gražesnė buvo vasarinė, o mažesnė, tačiau šv įrengta šildymo sistema, naudota žiemos metu. Sovietmečių abi sinagogos perstatytos, visiškai sumaikintas jų interjeras, pakeista funkcija. Viena iš jų pritaikyta sporto salės reikmėms, kitoje dabar veikia miestelio gaisrinė.

Nr. 54 **XIX A.–XX A. VID. ŠIAME PASTATE VEIKĖ ŽYDŲ PIRTIS (P.AVIŽONIO G. 18).**

Nr. 55 **XX A. PR. ŠIAME NAME VEIKĖ NACHEMIJAUS MOZESONO BATŲ PARDUOTUVĖ (RAKTUVĖS G. 3).**

Nr. 56 **XX A. PR. ŠIAME NAME AMATAIS UŽSIĖMĖ STALIUS LIUDVIKAS KARPAVIČIUS (ŠIAULIŲ G. 1).**

Jis amato išmoko iš savo tėvo Boleslovo Karpavičiaus. Be baldų gamybos buvo pagarsėjęs kaip galintis ir meistrantis įkorminti vertingus medžiotojų trofėjus".

Nr. 57 **XX A. PR. ŠIUOSE NAMUOSE GYVENO ARKLIŲ PIRKLYS BORUCHAS KALMANOVIČIUS IR LAIKRODININKAS BERAS LAZERSONAS (ŠIAULIŲ G. 12).**

XX a. pr. Žagarėje buvo keturios laikrodžių taisyklos ir dirbo septyni laikrodininkai, veikė šveicariškų laikrodžių fabrikėlis. Be to, laikrodžių buvo galima įsigyti ir kolonialinėse parduotuvėse. 1936 m. Beras Lazersonas buvo Lietuvos žydų amatininkų draugijos Žagarės skyriaus pirmininkas. Šiai draugijai priklausė nemaža dalis Žagarės žydų amatininkų, kurie savo dirbtuves dauguiausiai buvo įkūnę Vilniaus, Dvaro (Kęstučio), Tilto gatvėse.

Nr. 58 **MEZGĖJŲ BEI MUZIKANTŲ JUREVIČIŲ ŠEIMA PO PIRMOJO PASAULINIO KARO SAVO SODYBOJE ĮRENGĖ MEZGYKLĄ (RAKTUVĖS G. 4).**

Jų trobojo stovėjo keturios iš Vokietijos parvežtos mezgimo mašinos, kuriomis buvo mezgami vilnoniai megztiniai. Šeimos vyrai vijo vieves kiemo stoginėje. Tai buvo itin reikalinga ir paklausi prekė miestelio turguje.

Nr. 59 **XIX–XX A. ŠIUOSE NAMUOSE GYVENO AMATININKŲ HERLINGIŲ ŠEIMA (RAKTUVĖS G. 6).**

Tai buvo senas tradicijas turinti vokiečių amatininkų šeima, į Livonijos kraštą iš Austrijos atvyksui dar XVI a. pradžioje. XX a. pr. tarp šios šeimos narių būta batsiuvio, kirpėjų, dūdų orkestro vadovo.

Nr. 60 **XIX–XX A. PR. ŠIOJE IR ŠALIA ESANČIOSE SODYBOSE VEIKĖ GORDONŲ ŠEIMOS ODOS IR KAILIŲ PERDIRBIMO FABRIKĖLIS IR PARDUOTUVĖ (RAKTUVĖS G. 9).**

Tai buvo senas tradicijas turinti vokiečių amatininkų šeima, į Livonijos kraštą iš Austrijos atvyksui dar XVI a. pradžioje. XX a. pr. tarp šios šeimos narių būta batsiuvio, kirpėjų, dūdų orkestro vadovo.

Nr.61 **1859 M. ŠIOJE SODYBOJE ĮKURTA PIRMOJI ŽAGARĖS VALSČIAUS VALDYBA (RAKTUVĖS G. 12) .**

Sodyboje stovėjo areštinė su grotomis, dabokles sargų ir prižiūrėtojų statiniai, parduotuvė ir sandėliai.

Nr. 62 **XX A. PR. ŠIAME NAME GYVENO BALNIUS IR ARKLIŲ STOTIES SAVININKAS JUOZAS KRUPŠAS (RAKTUVĖS G. 18).**

1929 m. miesto savivaldybės protokolu numatyta į Žagarę paštą vežiotį 4 kartus per savaitę, o nuo sausio – 6 kartus. Ta proga žirginių arklių stotis buvo pagausinta būtent J. Krupšo valdomu vežimu.

Nr. 63 **XX A. PR. ŠIOJE SODYBOJE DIRBO GABUS KALVIS ANTANAS GAPUTIS. JIS SUGEBĖDAVO PAGAMINTI IR PASAGAS ARKLIAMS, IR SUDĖTINGAS DETALES SUNKVEŽIMIAMS (RAKTUVĖS G. 19).**

„Švedpolyje nuo jaunų dienų dirbo kalvis Antanas Gaputis. Kunstmanynėje susipažino su ten šeimininkavusia Emilija Kirnaite. Susituoke, o šeiminiuiai jaunai porai dovanojo pasoginius namus Raktuvės gatvėje. Veliau ilmoko remontuoti visokias automatinas ir bitininkavo."

Nr. 64 **ŠI SODYBA PRIKLAUSĖ DVARO FELČERIUI JONUI ŠIMANSKUI (RAKTUVĖS G. 20).**

Jis su savo šeima čia atsikėlė 1863 m. Dvejus savo šeimai priklausiusius namus felčeris nuomojo dar septyniems šeimoms. Felčeris kelis kartus liudijo apie kai kurių žmonių stebuklingus pasveikimus, kurie, anot jų, įvyko besimeldiant prie Dievo Tamaitės Barboros Žagarietės karsto.

Nr. 65 **XX A. PR. ČIA VEIKĖ JUDELIO FRIDMANO ODOS, KAILIŲ, ŠERIŲ, AŠUTŲ PERDIRBIMO FABRIKĖLIS IR PARDUOTUVĖ (RAKTUVĖS G. 21).**

Nr. 66 **NUO XX A. PR. ŠIOJE SODYBOJE GYVENO IR DIRBO SIUVĖJA AMELIJA ČIUBERKYTĖ-DAUGMONDIENĖ, KURI SAVO AMATO SUTIBYLIŲ MOKĖSI TUOMETINĖJE LIETUVOS SOSTINĖJE KAUNE (RAKTUVĖS G. 22).**

Jos siūtais rūbais puošėsi Kauno miestietės, karininių žmonos. Jai taip pat teko siūti gedulo suknelę 1933 m. perskridusio Atlanto vandenyną, bet tragiškai žuvusio lakūno Stepono Dariaus žmonai.

Nr. 67 **XX A. PR. ŠIOJE SODYBOJE VEIKĖ JUOZAPO ŽLABIO MALŪNAS. ČIA POETO FUTURISTO, PUBLICISTO, KETURVĖJININKO JUOZO ŽLABIO-ŽENGĖS (1899–1992) TĖVIŠKĖ (RAKTUVĖS G. 26).**

1867 m. pastatytą vėjo malūną nuo 1903 m. valdė, rekonstravo į motorinį - Juozapas Žlabys. Jo sūnus Juozas Žlabys-Žengė - savanoris, karininkas, vienas žymesnių XX a. 3–ojo dešimtmečio literatūrinio maišto ir poezijos reformos atstovų.

Nr. 68 **1895 M. ČIA VEIKĖ SESERŲ MARIJOS IR LEOPOLDOS KOZLOVSKAIČIŲ SLAPTOJI LIETUVIŠKA MOKYKLA (RAKTUVĖS G. 27).**

Joje seserys, kurios buvo baigusios Petrapilio imperatoriškąją konservatoriją, mokė mergaites skambinti pianinu. Iš Papilės atvykęs Juozapas Šalavejus iki dvidešimt mokinių moke skaityti ir rašyti lietuvių, lenkų ir rusų kalbomis, aritmetikos ir geografijos. Mokyklą Rusijos Imperijos valdžia vos po metų susekė ir uždarė, o jos kūr